

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ГВАРДІЯ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Київського інституту
Національної гвардії України
генерал-майор


Олександр МОРОЗОВ
27, 08 2022 р.

**ПОЛОЖЕННЯ
про політику запобігання і протидії булінгу (цькуванню)
у Київському інституті Національної гвардії України**

Розглянуто та рекомендовано
Вченою радою
Київського інституту
Національної гвардії України
Протокол від 27.08.2022 р. № 20

Київ, 2022

РОЗРОБЛЕНО

Київським інститутом Національної гвардії України під загальною редакцією начальника КІ НГУ, доктора технічних наук, професора, генерал-майора О. О. Морозова

УКЛАДАЧ

О. М. Ковтонюк, заступник начальника КІ НГУ по роботі з особовим складом, підполковник.

Положення «Про політику запобігання і протидії булінгу (цькуванню) у Київському інституті Національної гвардії України» (далі – Положення) розроблено на підставі законодавства України і норм міжнародного права, якими врегульовується питання створення безпечного освітнього середовища, попередження і протидії булінгу (цькуванню), а саме – Конституції України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Конвенції про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», наказів Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1646 «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти», від 26.02.2020 № 293 «Про затвердження Плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти».

I. Загальні положення

1. Діяльність із запобігання і протидії булінгу (цькуванню) в Київському інституті Національної гвардії України (далі – Інститут) є постійним системним процесом, спрямованим на:

- визначення і вжиття необхідних заходів, використання різних способів і методів запобігання виникненню булінгу (цькування) та/або потенційних ризиків його виникнення;
- виявлення булінгу (цькування) та/або потенційних ризиків його виникнення;
- визначення і вжиття необхідних заходів, застосування способів і методів вирішення ситуацій булінгу (цькування) та/або усунення потенційних ризиків його виникнення.

2. Діяльність із запобігання і протидії булінгу (цькуванню) в Інституті ґрунтується на принципах:

- недискримінації за будь-якими ознаками;
- ненасильницької поведінки в міжособистісних стосунках;
- партнерства й підтримки між науково-педагогічним колективом Інституту і здобувачами освіти (їх законними представниками);
- особистісно-орієнтованого підходу до кожного курсанта;
- розвитку соціального й емоційного інтелекту учасників освітнього процесу;
- гендерної рівності;
- участі учасників освітнього процесу в прийнятті рішень відповідно до положень законодавства та установчих документів Інституту.

3. Завданнями діяльності із запобігання і протидії булінгу (цькуванню) в Інституті є:

- створення безпечного освітнього середовища, що включає психологічну та фізичну безпеку учасників освітнього процесу;
- визначення стану, причин і передумов поширення булінгу (цькування) в Інституті;

- підвищення рівня поінформованості учасників освітнього процесу про булінг (цькування);
- формування в учасників освітнього процесу нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, розуміння булінгу (цькування) як порушення прав людини;
- заохочення всіх учасників освітнього процесу до активного сприяння запобіганню булінгу (цькуванню).

4. Діяльність із запобігання і протидії булінгу (цькуванню) в Інституті відображається в Плані заходів, вжиття яких спрямоване на запобігання і протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти (далі – План).

Розроблення, затвердження й оприлюднення Плану забезпечує начальник Інституту в межах наданих йому повноважень із створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти, вільного від будь-яких форм насильства і дискримінації, у тому числі булінгу (цькування).

Планування відповідних заходів здійснюється за результатами моніторингу стану освітнього середовища в Інституті за попередній навчальний рік.

Заплановані заходи повинні:

- сприяти задоволенню потреб Інституту у створенні безпечного освітнього середовища;
- мати вимірювані показники ефективності;
- залучати всіх учасників освітнього процесу.

План розробляється до початку навчального року. Протягом навчального року ректор Інституту забезпечує проведення моніторингу (за потреби, але не рідше одного разу на півріччя) ефективності виконання Плану і внесення (за потреби) до нього змін.

Заплановані заходи можуть проводитися в будь-якій формі, тобто як: зустрічі, бесіди, консультації, лекції, круглі столи, тренінги, тематичні заходи, конкурси, спільні перегляди й обговорення тематичних відеосюжетів, літературних творів, матеріалів ЗМІ, особистого досвіду, запрошення гостей, рольові ігри та ін.

5. До заходів із запобігання і протидії булінгу (цькуванню) в Інституті належать:

- створення належних умов безпеки відповідно до законодавства (пост охорони, відеоспостереження за місцями загального користування тощо);
- організація безпечного користування мережею Інтернет під час освітнього процесу;
- контроль за використанням засобів електронних комунікацій здобувачами освіти під час освітнього процесу;
- розвиток соціального й емоційного інтелекту учасників освітнього процесу задля прищеплення їм, зокрема:
- розуміння й сприйняття цінності прав і свобод людини, вміння відстоювати свої права і поважати права інших;

- розуміння й сприйняття принципів рівності й недискримінації, поваги до гідності людини, толерантності, соціальної справедливості, доброчесності, вміння дотримуватися їх у власних моделях поведінки;
- здатність попереджувати і вирішувати конфлікти ненасильницьким шляхом;
- відповідального ставлення до своїх громадянських прав і обов'язків, пов'язаних з участю в суспільному житті;
- здатності визначати, формулювати й аргументовано відстоювати свою позицію, поважаючи відмінні від власних думки/позиції, якщо вони не порушують прав і гідності інших осіб;
- здатності критично аналізувати інформацію, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення;
- здатності до комунікації і вміння співпрацювати для вирішення різних суспільних проблем, зокрема, шляхом волонтерської діяльності тощо;
- заходи із підвищення рівня обізнаності учасників освітнього процесу про булінг (цькування), його причини й наслідки, порядок реагування на випадки булінгу (цькування) тощо;
- прищеплення учасникам освітнього процесу Інституту культурних цінностей, що ґрунтуються на нетерпимості до будь-яких форм насильства і дискримінації, у тому числі булінгу (цькування).

II. Порядок реагування на випадки булінгу (цькування)

1. Терміни, що використовуються в Положенні, вживаються у таких значеннях:

- кривдник (булер) – учасник освітнього процесу, який вчиняє булінг (цькування) щодо іншого учасника освітнього процесу;
- потерпілий (жертва булінгу) – учасник освітнього процесу, щодо якого було вчинено булінг (цькування);
- спостерігачі – свідки та (або) безпосередні очевидці випадку булінгу (цькування);
- сторони булінгу (цькування) – безпосередні учасники випадку: кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності).

Інші терміни вживаються у значеннях, наведених у законах України «Про освіту», «Про соціальні послуги», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».

2. Проявами, які можуть бути підставами для підозри в наявності випадку булінгу (цькування) учасника освітнього процесу в Інституті, є:

- замкнутість, тривожність, страх або, навпаки, демонстрація повної відсутності страху, ризикована, зухвала поведінка;
- невірноваженість;
- агресивність, напади люті, схильність до руйнації, нищення, насильства;
- різка зміна звичної для особи поведінки;
- уповільнене мислення, знижена здатність до навчання;

- відлюдкуватість, уникнення спілкування;
- ізоляція, виключення з групи, небажання спілкуватися з іншими учасникам освітнього процесу;
- занижена самооцінка, наявність почуття провини;
- поява швидкої втомлюваності, зниженої спроможності до концентрації уваги;
- демонстрація страху перед появою інших учасників освітнього процесу;
- схильність до пропуску навчальних занять;
- депресивні стани;
- аутоагресія (селфхарм, самоушкодження);
- суїцидальні прояви;
- явні фізичні ушкодження та (або) ознаки поганого самопочуття (нудота, головний біль, кволість тощо);
- намагання приховати травми й обставини їх отримання;
- скарги учасника освітнього процесу на біль та (або) погане самопочуття;
- пошкодження чи зникнення особистих речей;
- вимагання особистих речей, їжі, грошей;
- жести, висловлювання, прізвиська, жарти, погрози, поширення чуток сексуального (інтимного) характеру або інших відомостей, які особа бажає зберегти в таємниці;
- наявність фото-, відео- та аудіоматеріалів фізичних або психологічних знущань, сексуального (інтимного) змісту;
- наявні пошкодження або зникнення майна та (або) особистих речей.

Цей перелік проявів не є вичерпним і може свідчити не лише про наявність випадків булінгу (цькування), а й про інші прояви насильства.

3. До булінгу (цькування) в Інституті належать випадки, які відбуваються безпосередньо в приміщеннях закладу освіти і на прилеглих територіях (включно з навчальними приміщеннями, приміщеннями для занять спортом чи проведенням заходів, коридорами, роздягальнями, вбиральнями, душевими кімнатами, туалетами, їдальнею тощо) та (або) за межами Інституту.

Випадки булінгу (цькування) між учасниками освітнього процесу можуть траплятися поза освітнім процесом в інших місцях, зокрема, на прилеглих до Інституту територіях, у гуртожитках Інституту, у мережі Інтернет тощо.

4. Ознаками булінгу (цькування) є систематичне вчинення учасниками освітнього процесу діянь стосовно іншої особи та (або) особою стосовно інших учасників освітнього процесу, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, а саме:

- умисне позбавлення їжі, одягу, коштів, документів, іншого майна або можливості користуватися ними, перешкоджання в отриманні освітніх послуг, примушування до праці та інші правопорушення економічного характеру (ознаки економічного насильства);
- словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи (ознаки психологічного насильства);

– будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, зокрема, принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська, образи, жарти, погрози, поширення образливих чуток (ознаки сексуального насильства);

– будь-яка форма небажаної фізичної поведінки, зокрема, ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, нанесення ударів (ознаки фізичного насильства);

– інші правопорушення насильницького характеру.

Цей перелік ознак не є вичерпним і може включати й інші прояви насильницького характеру.

Психологічне насильство часто може поєднуватися з іншими формами насильства.

Булінгом (цькуванням) вважається також діяння, при вчиненні якого не обов'язково повторюється одна форма насильства (лише фізичне чи психологічне насильство). Вони можуть бути змішаними (при систематичності), проте відбуватися щоразу щодо однієї і тієї ж особи.

За наявності відповідних ознак булінгу (цькування) курсанти, батьки, науково-педагогічні або інші працівники Інституту зобов'язані повідомити начальника Інституту або його заступників.

Невідкладне припинення небезпечного впливу під час випадку булінгу (цькування) є правом і обов'язком кожного учасника освітнього процесу. У разі вжиття заходів із припинення (втручання, відвернення, перешкоджання, реагування) такого впливу слід дотримуватися принципу «пропорційності», тобто шкода, яка заподіяна у результаті впливу (припинення, відвернення), не повинна перевищувати блага, для захисту якого цей вплив застосований.

Розгляд та неупереджене з'ясування обставин випадків булінгу (цькування) здійснюється відповідно до поданих заявниками заяв (далі - Заява).

Заяви можуть бути в усній та (або) письмовій формі, у тому числі із застосуванням засобів електронної комунікації.

Посадові особи, які відповідають за електронну пошту звернень громадян, доповідають про інформацію начальнику Інституту та надають звернення до розгляду.

Форма Заяви задовільна. Дата подання заяв є дата отримання звернення на електронну скриньку або реєстрація у відповідному журналі.

Розгляд Заяв здійснює начальник Інституту з дотриманням конфіденційності.

III. Порядок реагування на доведенні випадку булінгу (цькування) в Інституті та відповідальність осіб, причетних до булінгу (цькування)

1. Учасники освітнього процесу можуть повідомити про випадок булінгу (цькування), стороною якого вони стали чи підозрюють про його вчинення стосовно певної, у тому числі й неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, чи про який отримали достовірну інформацію, суб'єктів реагування.

Заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування) чи підозру щодо його вчинення приймає начальник Інституту та видає наказ про створення комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) (далі – Комісія) та проведення розслідування по даному факту.

Комісія у своїй діяльності керується законодавством України та іншими нормативними актами.

Діяльність Комісії здійснюється на принципах:

- законності;
- верховенства права;
- поваги й дотримання прав і свобод людини;
- неупередженого ставлення до сторін булінгу (цькування);
- відкритості і прозорості;
- конфіденційності й захисту персональних даних;
- невідкладного реагування;
- комплексного підходу до розгляду випадку булінгу (цькування);
- нетерпимості до булінгу (цькування) і визнання його суспільної небезпеки.

Комісія у своїй діяльності забезпечує дотримання вимог законів України «Про інформацію», «Про захист персональних даних».

3. До завдань Комісії належать:

– збір інформації щодо обставин випадку булінгу (цькування), зокрема, пояснень сторін, батьків або інших законних представників неповнолітніх сторін булінгу (цькування); наданих висновків психолога; експертних висновків (за наявності), якщо у результаті вчинення булінгу (цькування) була завдана шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого; інформації, збереженої на технічних засобах чи засобах електронної комунікації (Інтернет, соціальні мережі, повідомлення тощо); іншої інформації, яка має значення для об'єктивного розгляду заяви;

– розгляд і аналіз зібраних матеріалів щодо обставин випадку булінгу (цькування) і прийняття рішення про наявність/відсутність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену у заяві.

У разі прийняття Комісією рішення про наявність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену у заяві, до завдань Комісії також належать:

– оцінка потреб сторін булінгу (цькування) в отриманні соціальних і психолого-педагогічних послуг і забезпечення надання таких послуг, у тому числі із залученням психологів;

– встановлення причин булінгу (цькування) і заходів, необхідних для їх усунення;

– визначення заходів впливу на сторони булінгу (цькування) у підрозділі, де стався випадок булінгу (цькування);

– моніторинг ефективності соціальних і психолого-педагогічних послуг, заходів з усунення причин булінгу (цькування), виховного впливу і їх корегування (за потреби);

– надання рекомендацій для науково-педагогічних та інших працівників Інституту щодо доцільних використання певних методів ведення освітнього процесу та вжиття інших заходів до сторін булінгу (цькування), їх батьків або інших законних представників;

– надання рекомендацій батькам або іншим законним представникам неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування).

Якщо Комісія визначила що це був булінг (цькування), а не одноразовий конфлікт чи сварка, тобто відповідні дії носять системний характер, то начальник Інституту зобов'язаний повідомити уповноважені органи Національної поліції.

У разі, якщо Комісія не кваліфікує випадок як булінг (цькування), Ж а постраждалий не згоден з цим, то він може одразу звернутись до органів Національної поліції України із заявою, про що начальник Інституту має повідомити постраждалого.

Висновки службового розслідування стосовно фактів випадків булінгу (цькування) зберігається у відділенні документального забезпечення та контролю Інституту відповідно до чинного законодавства.

Потерпілий чи його/її представник можуть звертатися відразу до уповноважених органів Національної поліції України з повідомленням про випадки булінгу (цькування).

Терміни подання та розгляду заяв:

– заявники зобов'язані терміново повідомляти начальника Інституту про випадки булінгу (цькування), а також подати Заяву;

– наказ про проведення розслідування із визначенням Комісії видається протягом 1 робочого дня з дати подання Заяви;

– розслідування випадків булінгу (цькування) Комісією складає 30 календарних днів з дати видання наказу про проведення розслідування;

– начальник Інституту зобов'язаний повідомити уповноважені органи Національної поліції про кваліфікований Комісією випадок булінгу (цькування) протягом 3 днів.

Особи, залучені до участі в засіданні Комісії, зобов'язані дотримуватися принципів діяльності Комісії, зокрема, не розголошувати стороннім особам відомості, що стали їм відомі у зв'язку з участю у роботі Комісії, і не використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб.

Голові Комісії під час залучення до її засідань сторонніх осіб варто довести до відома останніх принципи діяльності Комісії, зокрема, щодо дотримання конфіденційності інформації.

Особи, залучені до участі в засіданні Комісії, під час засідання мають право:

– ознайомлюватися з матеріалами, поданими на розгляд Комісії;

– ставити питання по суті розгляду;

– надавати пропозиції, висловлювати власну думку з питань, що розглядаються.

Основними заходами, що спрямовуються на протидію та запобігання всім проявам булінгу є:

– ознайомлення науково-педагогічних працівників з формами булінгу, його типовими ознаками, формування навичок ідентифікації булінгу (на засіданнях кафедр із залученням практичних психологів факультетів, а також інших зацікавлених осіб);

– інформаційно-просвітницька робота відділу морально-психологічного забезпечення (лекції, консультації, круглі столи, тощо із залученням представників правоохоронних органів, служб соціального захисту, медичних установ та інших зацікавлених осіб) з метою ознайомлення здобувачів вищої освіти з нормативно-правовою базою та регулюючими документами щодо превенції проблеми насилля в освітньому середовищі, формування у них навичок ефективного розв'язання конфліктів, ознайомлення з поняттям, видами та проявами булінгу, а також з порядком подання та розгляду заяв про випадки боулінгу в Інституті;

– інформаційно-просвітницька робота органів курсантського самоврядування (міні-лекції, диспути, конкурси, перегляд фільмів з відповідною тематикою тощо);

– інформаційно-просвітницька робота кураторів в межах академічних груп;

– надання консультацій учасникам освітнього процесу практичним психологом;

– використання потенціалу навчальних предметів, що вивчаються в Інституті.

Прикінцеві положення

Положення затверджується рішенням вченої ради Інституту.

Зміни та доповнення до Положення можуть вноситися за рішенням вченої ради Інституту.

Учасники освітнього процесу повинні бути ознайомлені з цим Положенням після його затвердження та оприлюднення, а в подальшому – під час прийому на роботу та зарахування на навчання, та дотримуватися норм цього Положення. Незнання цих норм не є підставою для їх виконання.

Відповідальність за актуалізацію Положення та контроль за виконанням його вимог несуть посадові особи Інституту.